

کان ملاحات

بلمهجه شیرازی قرن نهم از شاه‌داعی

پس از انتشار سه گفتار از کان ملاحات شاه‌داعی شیرازی بهتر دیدم که برای تکمیل این مقال بنشر و توضیح بقیه اشعار کان ملاحات پردازم و اگر چه بعلمت در دسترس نبودن نسخ متعدد (علاوه بر آنچه در مقدمه سه گفتار ذکر شد) این اقدام خالی از نقص و اشکال نبود معذک بحکم ما لایدرک کلمه لایترک کلمه تا آنجا که نسخه‌های موجود اجازه میداد بحل مشکلات پرداختم و لاقلاً این فائده را خواهد داشت که قسمتی از دیوان شاه‌داعی برای خواننده نامفهوم باقی نماند.

روش کار من در این مقاله نیز مانند سابق بر اینست که هر جا در متن تصحیحی لازم بنظر میرسید آنرا داخل پرانتز ( ) جا دادم و اگر کلمه یا حرفی از متن ساقط شده آنرا میان گیومه « » گذاشتم و همچنین خصوصیات مربوط به تغییر حروف و اصوات و قواعد دستوری و توضیح و تشریح لغات را (علاوه بر آنچه در ضمن سه گفتار آمده) در ذیل صفحات بمناسبت آوردم تا در دسترس خواننده باشد.

اساس کار من در این مقاله نسخه چاپی آقای دبیر سیاقی است که بوسیله نسخ دیگر مقابله و تصحیح شده است.

کتاب کان ملاحظ

۱- نه هرجه جیازن^۲ اسم تو بُرده از اشیا می می کیم^۴ کدو^۵ نام تو ابتدا^۱ خدا توهه^۷ که ذات تو یکتا^۸ هن^۱ ا قدیم قدیر یگانه هه تو و نخش^۹ دویی تومی نُونه^{۱۰} قیام دو و یکی هن یکی توهه حقا^{۱۱} وجوبن^{۱۲} و قدم و دز^{۱۳} حدوئن و امکان تو اژ ظهور صفت ات خه^{۱۵} پرتوی میکنه شیون تو انه^{۱۹} اعی ان کاینات ودی^{۲۰} تجلیات تو هست از شیون تو گویا تب ارك الله ازی^{۲۱} کارخانه اداعی^{۲۲} بنی^{۲۲} روانه ازی کارخانه حکم قضا

***

۲- بکشی^{۱۳} زوان^{۱۴} و نعت دلارای مصطفی تانه تخی^{۲۵} خه بیوزی^{۲۶} صد نور و صد صفا^{۲۷}

۱- na (مخفف ana) = در . ۲- zjēz + en = جائز است .

۳- borda = بردن . ۴- mīgoyom = میگویم .

۵- ve = به . ۶- e = ای (ندا) - معنی شعر چنین است: در هر چه از اشیاء نام تو

بردن جایز باشد، من میگویم که ابتدا بنام تو ای خدا!

۷- hē = هسنی . ۸- hen = هست (برای صرف این فعل ربطی رجوع شود به حواشی

سه گفتار) . ۹- naxš = محرف «نخش» .

۱۰- mī + novonē = می نمایانی - نشان میدهی (دوم شخص مفرد مضارع از فعل

(novonta) = نمایاندن - تبدیل «م» مسبوق بالف به «و» و حذف «ی» متحرک در وسط کلمه در این

لهجه معمول است مانند «نواز» بجای «نماز» و «آت» عوض «آید» (رك: حواشی سه گفتار) .

۱۱- vojūb + en = وجوب است . ۱۲- de + z = دیگر نیز .

۱۳- anâ = «انا» بمعنی «من» - معنی شعر: وجوب و قدم است و دیگر حدوث و امکان

اول صفات پاك تو و دوم صفات من . ۱۴- xo = خود .

۱۵- o + miârê = و میآوری . ۱۶- dî = مخفف «دیگ» = دیده = ظاهر و

صورت (رك ذیل غزل دوم شماره ۳) . ۱۷- cî = چیز . ۱۸- ana = اندر (رك

شماره ۱) .

۱۹- ve + dî = بدیده - بادید و پدید . ۲۰- oz + î = از این .

۲۱- beni (امر از فعل deda = دیدن) = به بین .

۲۲- bogšoy = بگشای . ۲۳- zovon = زبان . ۲۴- toxa + y =

= سخن . ۲۵- bivzayê = بیافزائی (دوم شخص مفرد مضارع از فعل avzûta =

افزودن) . ۲۶- معنی شعر: بگشا زبان به نعت دلارای مصطفی تا در سخن خود صد نور و

صفا بیفزائی .

حق بو^۱ و عرش و کرسی و لوح و قلم نبو^۱ کردش^۲ آدیک^۲ نور محمد از ابتدا جو^۳ ای نبوو نی^۶ ونه آرت^۷ دزن^۸ خدا انوار کاملان و مثل هست جو^۳ سها بخشایش هدایشان از این^{۱۱} که هست فرمان رسی^{۱۳} ادیش^{۱۴} ری^{۱۵} ای نه میان ملک بُردش خلیل نور محمد آتی^{۱۷} آتش فی الحال بو آتش وز^{۱۸} آو و گل و گیا^{۱۹} دست محمدش انه (نه) میان وی (دی) کلیم حق بنموش^{۲۰} معجز از ید بیضاو از عصا داعی تو وز^{۲۱} اخواجه زبان کی^{۲۲} که الغیث یا خاتم النبوه! یا هادی الوری^{۲۳}

***

- ۱ - bū = بود . ۲ - kerd + š = کرد او (غالباً ضمیر «ش» در این قبیل موارد فاعلی است نه مفعولی همچنانکه در کلمات: دیش = دید «در شعر ششم» و بردش = برد «در شعر هفتم» و بنموش = بنمود «در شعر هشتم» همین غزل) . ۳ - a + dīg = هویدا = پدید (قلب «د» به «گ» در کلماتی از قبیل «دید» و «داد» در اشعار شاه داعی دیده میشود چنانکه در سه گفتار گذشت و بنظر ما این قلب برای افاده معنی مفعولی است بدین معنی که مقصود از «دیک» دیده و مجازاً «صورت» در مقابل «هیولا» است همچنانکه «داگ» نیز «بمعنی» داده و آفریده و مخلوق آمده؟ .
- ۴ - oy = او . ۵ - cu = چون . ۶ - nī = مخفف «نیست» .
- ۷ - âret = آورد . ۸ - dez + an = دیگر از آن، غیر آن- همچو بنظر میرسد که: de = دیگر و zo = دیگر نیز = dez + an = دگر باره نیز و «علاوه بر آن» معنی میدهد!
- ۹ - oftāv = آفتاب . ۱۰ - rūšan + en = روشن است .
- ۱۱ - oy + en = اوی است . ۱۲ - daryo + ye = دریای .
- ۱۳ - rasī = رسید . ۱۴ - o + dī + š = و دید .
- ۱۵ - roy = روی . ۱۶ - koš = که او .
- ۱۷ - a + toy = بنوی- بدرون . ۱۸ - vaz = معنی «بدل» و عوض میدهد و با احتمال قوی محرف «عوض» تازی است .
- ۱۹ - معنی شعر چنین است: خلیل نور محمد را در میان آتش برد و فی الحال عوض آتش آب و گل و گیاه بود . ۲۰ - benmū + š = بنمود او .
- ۲۱ - zez = نیز (رک: حواشی سه گفتار) .
- ۲۲ - goy = بگو . ۲۳ - معنی شعر چنین است: داعی تو نیز بخواجه بزبان بگوی که الغیث ای خاتم نبوت وای هادی خلق!

۳- بیار (بار) از حدیث منتقبت اول که لافتی^۲ محکم بکان^۳ حدیث و قرآن ز «هل اتی»^۴ از مصطفی نعت آگوش^۵ اهل دل رسان
 شبتین نه ساق عرش پس از نام حق دو نام
 نام محمدن و علی شان نه آنکه^۶ جا^۷
 م^۸ هستن^۹ از حدیث محمد و ای کوا
 آش دی^{۱۰} ندرساق عرش نوشته یکی خدا
 بعد از نوشته^{۱۱} کلمه کش^{۱۲} «ومومنه»
 هستن علی محبت خدا و رسول ای
 ای سربو که نه رز خیر نبیش کوت
 فدای مهها جمن^{۱۳} اعلی منصب لوا
 داعی هزار سال مناقب که اوخت^{۱۴} هستن نه ضمن ای که رسولش بکوت اما^{۱۵}

***

- ۱- b + âr = بیار . ۲- اشاره به لافنی الأعلی لاسیف الأدوالفقار .
 ۳- be + kân = بکن . ۴- اشاره بآیه اول از سوره الدهر .
 ۵- goš = گوش . ۶- hu + xân = بخوان .
 ۷- lâyer + en = لایق است . ۸- sabt + en = ثبت است .
 ۹- an + go = آنجا (رك حواشی سه گفتار) .
 ۱۰- معنی شعر چنین است : درساق عرش پس از نام حق دو نام ثبت است ، در آنجا
 جای نام محمد و علی است . ۱۱- xîrej + î = خارجی . ۱۲- begovt = بگفت .
 ۱۳- ke + hen = که هست ؛ ۱۴- mom = مرا .
 ۱۵- hest + en = هست . ۱۶- ke + š = کرد او .
 ۱۷- o + š + dî = واودید . ۱۸- nevešta = نوشتن .
 ۱۹- keš = کیش بمعنی مذهب و آئین . ۲۰- معنی این شعر به شعر قبل مربوط
 است و رویه هر دو شعر چنین معنی میدهد : آنشب که خواجه (پیمبر) بمعراج میشد نظر کرد
 دید درساق عرش خدای یگانه بعد از نوشتن کلمه کیش (لا اله الا الله محمد رسول الله) نوشته است «ومومنه ایدته»
 یعنی مومن بکلمه مذهب را تأیید کردم . بکه؟ «بعلی!» از همه عطاها !
 ۲۱- معنی شعر چنین است : علی دوستدار خدا و رسول اوست و آن هر دو بموالی دوستند ،
 ولارا به بین !

- ۲۲- hâ + cemen = اول شخص مفرد مضارع از فعل ceta = برگزیدن و دادن و عرضه
 کردن (رك حواشی سه گفتار) . ۲۳- xonet = خواند .
 ۲۴- هزار سال که داعی مناقب بخواند در ضمن آنست که رسول (خدا) بما گفت .

۴- بوذن^۱ حواله از^۲ کرم و رحمت خدا
 يك يگ غه^۳ نامشان^۴ ابه^۵ نكنجتن^۶
 یارب و حق عصمت و عرفان اهل بیت
 کز رحمت و زمغفرت و لطف و از کرم
 تمکین مکانتان که همه مرشدان بدند
 صوفی و شان صاف دل صادق اندرون
 از هر شقی^۸ که بو و طریقی که مم ددند^۹
 دعای رسی^۲ اصحبت جمععی از اولیا
 می کاند اکتفا از نه شان^۷ همه و دعا
 سادات ای ره ری پاکان وی ریا
 تحفه رسان ارواح مشایخ دلیل ما
 پیران راه برده و مردان پارسا
 باطن قلندر و انه ظاهر و جاه و جا
 یارب جزای خیرش^{۱۰} از تو حواله با^{۱۱}

***

۵- اعاشقان اغه^{۱۱} پنهان^{۱۲} بیوت^{۱۳} حال شما
 خدایرا مهلیتن^{۱۴} اما نه هجرن^{۱۵} خه
 روانه از دم عشق شما هن آو حیات
 نه روز و نه شوم از دل ادر نمی شیتن^{۱۷} کیا^{۱۸} که عین شما هم^{۱۹} مه از خیال شما^{۲۰}
 کسش نبوت خبرانکه از کمال شما
 غرض ز عالم و آدم جین^{۱۶} وصال شما
 حیات خضر هن از چشمه زلال شما
 عین شما هم^{۱۹} مه از خیال شما^{۲۰}

۱- būd+ten = بود (رك حواشی سه گفتار) . ۲- rasī = رسید .

۳- ya = مخفف yar بمعنی «اگر» . ۴- o+be = ببرد .

۵- en+go = اینجا (رك: حواشی سه گفتار) .

۶- no+gonjet+ten = ننگجد .

۷- ana+šân = درباره شان = در حق شان .

۸- šey محرف «شیخ» . ۹- dadond = دادند .

۱۰- bâ مخفف «باد» فعل دعائی- معنی شعر چنین است : از هر شیخی که بود و بطریقی
 که مرا دادند یارب جزای خیرشان از تو حواله باد !

۱۱- aya مخفف ayar بمعنی «اگر» .

۱۲- pahnân = پنهان . ۱۳- bebvt (= سوم شخص مفرد مضارع از فعل

bûta = بودن) = باشد . ۱۴- mahelî+on = مهلید، مگذارید .

۱۵- hejron = هجران . ۱۶- co+hen = چون هست .

۱۷- no+mî+šîton (= دوم شخص جمع مضارع از فعل sota = شدن) = نمیروید

- در اشعار شاه داعی صرف مضارع فعل «شدن» مانند «بودن» بدو صورت دیده میشود :

اول شخص مفرد: šovom (= šom+en) جمع: šovim (= šim+on) دوم شخص مفرد: *

جہوت^۱ اگر ادریتن^۲ حجیب از افتوخه بیسات^۳ داعی بیچہ ارہ نفظلال شما^۴

***

۶- اگر رفیق مہیتن^۵ و مہدلیل شما مہمی شمن^۶ خہورہ نیست کش مہ^۷ زیل^۸ شما
 مہ می کیم کہ بورزیت حسن خلق و کرم کہ هست اشارت اجنات و سلمیل شما
 مفر و جان بُر نیت^۹ اسب دل ندهرصہ عشق کہ دیراکار^{۱۰} اوتن^{۱۱} شہرخ (شاہرخ) و پیل شما
 و دوستی کہ بُت نفس بشکنیت و ہوا کہ تا بکند^{۱۱} اشماری صفا خلیل شما
 ایارہ دست ادار^{۱۲} از کنار روز ہنار^{۱۳} کہ لایقن انہ^{۱۴} از عادت جمیل شما
 ازلف یار و اخال و اخط و ابرو و جش^{۱۵} و گرد روش نہای دورہ فی عدیل شما^{۱۶}

*šovê (= sê + n) جمع: šovît (= šît + on) - سوم شخص مفرد (= šē + n) šovet-šove
 جمع: šovon-t (= šon + on)

۱۸- koyâ = کجا بمعنی کہ در فارسی نیز «کجا» بجای «کہ» بکار میرفتہ: زکار آگہان
 آگہی یافتم بدین آگہی تیز بشناختم کجا از پس پردہ پوشیدہ روی سہواکیزہ داری توای
 نامجوی فردوسی ۱۹- hem = ہستم ۲۰- معنی شعر چنین است: بروز و شیم از
 دل بدر نہیروید زیرا کہ من از خیال شما عین شما ہستم .

۱- ce + bovî = چہ باشد؟ ۲- o + darî + on (= دوم شخص جمع مضارع
 از فعل došta = داشتن) = بدارید، بردارید. ۳- bisât (= سوم شخص مفرد مضارع از
 فعل bisûta = بیاسودن) = بیاساید. صرف مضارع این فعل چنین است: اول شخص مفرد: bisâm
 جمع: bisayîm - دوم شخص مفرد: bisayê . جمع: bisayen - سوم شخص مفرد: bisât -
 جمع: bisayon . ۴- چہ باشد اگر حجاب از آفتاب خود بردارید تا داعی بیچارہ در
 سایہ شما بیاساید . ۵- hiton (دوم شخص جمع مضارع ربطی از فعل hit) = هستید .

۶- mišom + en (= اول شخص مفرد مضارع از فعل «شدن») = میروم، میشوم .

۷- keš + mo = کشیدن من . ۸- شاید املا و تلفظ غلطی از «ذیل» باشد زیرا
 معمولاً ey کلمات عربی در این لہجہ بہ آ تبدیل شدہ چنانکہ xeyr عربی در غزل ۲۳ xîr شدہ -
 معنی شعر چنین است: اگر رفیق من هستید و من دلیل شما، من خود میروم و ہرا کشیدن ذیل (دامن)
 شما ممکن نیست . ۹- borcnît = برانید . ۱۰- oveten = افند .

۱۱- bekând = بکند . ۱۲- odâr (= امر از فعل došta = داشتن) =

بدار . ۱۳- zehnar = زینہار . ۱۴- on + o = آنہا .

۱۵- ceš = چشم . ۱۶- معنی شعر چنین است: قسم بزلف و خال و خط و ابرو

و چشم یار (کہ) بگر درویش در این دورہ کسی ہمنای شما نیست .

خوشن^۱ تواضع داعی بش تو و زلفت که سالها بمنای^۲ سایه ظلیل شما

***

۷- الله الله جش^۳ آورد از سر زلف تو صبا که جن^۴ مش^۵ خو با^۶ دا^۷ ودلم بودیوا^۸
اثر زلفتن^۹ ای خت نظر رو جو بوت جو تجلی نه که طور همه نور و صفا^{۱۰}
احبیب دل و جان پرده اُدار از بش حسن درد عشق مشن^{۱۱} از حسن و جمال تو دوا
مه خه هم پرده نه تی مه ری تش بی پرده یکشف الله عن العین حجاب الاعما^{۱۱}
خجلم کم طلب وصل تو کُردست از تو کت اداعی که^{۱۲} اشاره که کهن از مه جدا^{۱۳}

***

۸- من کشی ۱۴ جان ه مش (شن) ۱۵ جام جمال تو شراب وی دل ووی خه بدم و بله ۱۶ و سرمست و خراب ۱۷
روت بنمو و دزی^{۱۸} حلقه زلف ابش آوه^{۱۹} از یقینما کمان میکنه و از کشف احجاب^{۲۰}

۱- xoš + en = خوش است . ۱- bemonâ = بماناد .

۳- ceš (= چه + «š» ضمیر مفعولی) = چه ؟

۴- jon = جان . ۵- mo + š + منشر . ۶- bâ = باد .

۷- dâ = داد . ۸- divâ مخفف «دیوانه» معنی شعر چنین است: الله الله صبا

از سر زلف تو چه آورد که جان مرا بباد دا ودلم دیوانه شد ؟

۹- zolfet + en = زلف تو هست . ۱۰- معنی شعر چنین است : اثر زلف تو

این است خود نظر رو چه باشد؛ چون تجلی در کوه طور همه نور رضا !

۱۱- mo + šon من شود (رك: ذیل غزل «۵» شماره ۱۷) .

۱۱- معنی شعر چنین است: من خود در میان روی ماه بی پرده تو حجابم، خدا حجاب

کوریرا از چشم بردارد ! ۱۲- ke = کرد . ۱۳- معنی شعر چنین است: خجلم که از

تو طلب وصل تو کردم که تو بداعی اشاره کردی «که که از من جداست» ؟

۱۴- mi + kešî = می کشید . ۱۵- šoz = «š» ضمیر فاعلی + «از» حرف

اضافه . ۱۶- vilah = میدل «واله» . ۱۷- معنی شعر چنین است: جان من از جام

جمال تو شراب میکشید، بیدل و بیخود و واله و سرمست و خراب بودم .

۱۸- dezi (مرکب از dez بمعنی «دیگر» و «دوباره» + «î» مخفف «این» اشاره)

= دگر این . ۱۹- âve (مرکب از «â» = «آ» + «e» ربط) = آن هست .

۲۰- معنی شعر چنین است: رویت بنمود (ظاهر شد) و دوباره این حلقه زلف در پیش آن،

از یقینم بگمان میبرد و از کشف بحجاب .

از تجلی و زلالیم حیات آ نوکان^۱ که عجب تشنه و لو خشک و خرابم و بیاب^۲
از پی کوی^۳ تنه^۴ طور طلبم رو بنوان^۵ لن ترا نیز^۶ خوشن غرتو کیه^۷ داده جواب^۸
عظمت میاره (ماره) اکاز و مهورومی افتم ای چه در کاهن و عزت جه جنابن جه جناب
بحر وی پابن^۹ حسن تو تجلی میکاند عشق میگوت که ای بحر شه^{۱۰} که «حسن ماب»
نه فنا دل بشه^{۱۱} مزدست^{۱۲} و او اهم^{۱۳} نه عدم از بقای خه دل داعی مسکی دریاب^{۱۴}

***

۹- رزیش^{۱۵} بوخضر از چشمه دل آو حیات ولی نصیب سکندر نبو جل^{۱۶} از ظلمات
فتوح ره نه و سیر سلو کسن ا درویش برات شان همه ای تا آیش خه که می وات^{۱۷}
یکیش بی اثری غرچه میخنت^{۱۸} کشف یکیش کشف ورا کان بدست ذات و صفات^{۱۹}
بله و سنت حق میرست^{۲۰} اسر وجود زهستی خه حریفی که وانهیت^{۲۱} اثرات

۱- $\hat{a} + n\hat{u} + k\hat{a}n$ = بیا نوکن (برای تلفظ «نو» رک: غزل شماره ۱۱).

۲- $vey + b\hat{a}b$ = بردر (وی) = «بر» بمعنی «ب»؛ و در رساله انار جانی که مربوط بنیان
آذری است این کلمه بصورت bey آمده و اگر $ve + yab\hat{a}b$ باشد «بخراب» معنی میدهد. و معنی
تمام شعر چنین است: بیا و از تجلی بزلالی حیاتم تازه کن که عجیب تشنه و لب خشک و خراب
بردم. (بخرابم). ۳- koy = کوی. ۴- $to + na$ = تودر.

۵- $benv\hat{a}n$ (= امر از $novonta$ = نمایاندن- رک: ذیل غزل شماره ۱) = بنمایان.

۶- لن ترانی + «ز» بمعنی «نیز». ۷- $goy\hat{e}$ = گوئی.

۸- معنی شعر چنین است: از پی کوی تودر طور طلبم رو بنمایان «لن ترانی» نیز خوش است
اگر تو جواب گوئی. ۹- $p\hat{a}yon$ = پایان. ۱۰- $\check{s}o$ = بشو = برو.

۱۱- $be \check{s}o$ = بشد. ۱۲- $moz + d\hat{a}st$ = ازدستم.

۱۳- $ov\hat{a} + hem$ = آواره ام «آوار» و آواره، بروش «دیوا» = دیوانه.

۱۴- معنی شعر چنین است: در فنا دل ازدستم بشد و در عدم آواره ام. از بقای خود دل
داعی مسکین را دریاب. ۱۵- $rozi + \check{s}$ روزی اش.

۱۶- jel = جز (رک: حواشی سه گفتار).

۱۷- $m\hat{i} + v\hat{a}t$ = می باید. معنی تمام شعر چنین است: ای درویش فتوح و گشایش راه
بسیر و سلوک نیست، برات همه اوست تا خود او را که می باید (و بکه توجه دارد).

۱۸- $m\hat{i} + xonet$ = میخواند. ۱۹- معنی شعر چنین است: یکی را اگر چه

کشف می خواند بی اثر است، (و) یکی را کشف ماورا است که آن ذات و صفات (خداوند) است.

۲۰- $m\hat{i} + raset$ = میرسد. ۲۱- $v\hat{a} + nah\hat{i}t$ = باز نهاد معنی شعر چنین

است: بله بسنت حق بسر وجود میرسد حریفی که از هستی خود اثرات را رها کند.

جو فارغم^۱ مه زهستی نبردم از ره دیو   چه جی ببرد^۲ دز از مه که نیستم حسنا^۳
هنو^۴ زتفس وهوی خه نه ایمنم یارب   وعزت خه که داعی مهل ولات و منات
جل از خدا که نویست^۵ برات آزادی   مغر ورحمت و فضل خدا رسیم ابرات

***

۱۰- بشوتم^۶ جان غرم دلدار می شوت   ورم رودی^۷ دلم از کار می شوت^۸
نه میشا^۹ بودندم وی ای نه وا ای   من^{۱۰} مه و ای عجب اسرار می شوت^{۱۱}
کیها من^{۱۲} پرده ای میرهم مه   غرش ای پرده از رخسار می شوت^{۱۳}
تخی عشقش و صرفه می گیم مه   که مم^{۱۴} کار از تخه ناچار می شوت^{۱۵}
بکان سرفناش جو^{۱۶} منصور ای ره^{۱۷}   توکت دل همجو ای از ابر می شوت^{۱۸}
بنی^{۱۹} مستن مغر صوفی و سرخوش   که کج میشوت نا هموار می شوت^{۲۰}

۱- bobard = ببرد (سوم شخص مفرد مضارع).

۲- چون از هستی فارغم دیوم از راه نبرد، دزد از من چه چیز ببرد که حسنا تم نیست؛

۳- hanû = هنو.   ۴- neviset = نویسد.

۵- bošovt+om = برودم (= سوم شخص مفرد مضارع فعل sûta و همچنین است

ردیف آخر اشعار- (رك؛ ذیل غزل شماره ۵).   ۶- var+om+rû+di = واگر رو

ببینم (یعنی اگر به بینمش).   ۷- معنی شعر چنین است: جانم برود اگر دلدار برود واگر

رویش بینم دلم از کار برود.   ۸- mi+šâ = مخفف «میشات» = میشاید.

۹- men = میان.   ۱۰- معنی شعر چنین است: نه یا او میشاید بودندم و نه بی او.

میان من و او عجب اسراری است؛   ۱۱- gêhâ+mon = جهان من (gêhâ مخفف

«گیهان» = جهان از اوستائی: gaêthâ).

۱۲- معنی شعر چنین است: جهان من پرده اوست، میرهم (از هستی خلاص میشوم) اگر

این پرده از رخسارش بیکسو شود.

۱۳- mom = مرا- مال من.

۱۴- معنی شعر چنین است: سخن عشقش بصره میگویم که ناچار کار من از سخن

خواهد گذشت.

۱۵- cu = چون.   ۱۶- ê+rah = یکباره.

۱۷- معنی شعر چنین است: چون منصور یکباره سر فاش کن تو را که دل همچو او بردار

میروید.   ۱۸- beni = به بین (رك حواشی: سه گفتار).

۱۹- معنی شعر چنین است: به بین مگر صوفی هست و سرخوش است که کج و نا هموار میروید.

نیکت میگوت داعی تش یکی (بکی) بد مغر وچی^۲ تو بد کردار می شوت^۳

***

۱۱- جمال ری تو نه هر جاش جلوه نو کردست
 نه باغ بلبل ازای روش گل بو کردست^۴
 نه خلوت تم مهومز^۵ ذکر جاروی واهن^۶
 سری^۷ دلموسی^۸ دوست رفت ورو کردست^۹
 وز هر آنکه رهش نی نه آستان حبیب
 رقیب و امه شه پر خاش و گفت و گو کردست^{۱۰}
 جو باز تم بزه^{۱۱} و دیده^{۱۲} بش که می نبه^{۱۳} یار
 چرخار دیده چل ساله شخه خوان داعی
 که پیر میکدش امر و^{۱۵} می آسو و^{۱۶} کردست

***

۱۲- دل جو سنگ خوتز از نو دزن چه رو کردست که آنه^{۱۷} عشق مهم پهلوان ته دو کردست^{۱۸}

۱- begoy = بگوی . ۲- ve + joy = به جای .

۳- معنی شعر چنین است: داعی نیک تو میگفت تو بد او بگوی شاید بجای تو بد کردار شود.

۴- معنی شعر چنین است: جمال روی تو در هر جا جلوه ای تازه کرده و از این رو بلبل

در باغ گل بوئیده است . ۵- maz + zekr = از ذکر م .

۶- vâ + hen = باز هست . ۷- seroy = سرای .

۸- voseye = واسه، برای .

۹- معنی شعر چنین است: من در خلوت تم و مرا از ذکر جارویی باز هست (که) سرای دلم

را (بوسیله آن) برای دوست رفت و رو ب کرده ام .

۱۰- عوض هر کس که راهی باستانه دوست ندارد، رقیب با من پر خاش و گفتگو کرده .

۱۱- tam + baza = تم زده (tam = آفتی که چون پرده در چشم پیدا شود و مانع دیدن گردد).

۱۲- ve + dîda = بدیدن .

۱۳- mî + nebê = نمی بینی . ۱۴- اگر یار نمی بینی چون باز تم زده آماده دیدن

باش چرا چون فاخته عادت به کو کو کرده ای (و از حضور یار غافل)؟

۱۵- em + rû = امروز .

۱۶- a + savû = به سبوی معنی شعر چنین است: داعی! خمار دیده چهل ساله بخوان

شد (نشست) که پیر میکده اش امروز می بسبو کرده .

۱۷- ân + e = آن هست .

۱۸- معنی شعر چنین است: دل چون سنگ ترا از نو چه رو داده که عشق پهلوان مهم

ترا دو کرده (بمبارزه طلبیده است)؟

مینزن^۱ مه و دلدار مه نکاند اغیار
 چگونه از مه بی^۲ زلف عبیری پیشه^۴
 که هم و جنگ و دشنام یار خو کردست^۱
 که هم نفس نفس از باد جست و جو کردست^۵
 مه زم ننا^۷ محل «و» سه پرش^۸ و هو^۹ کردست^{۱۰}
 معر^{۱۱} اوصل رسی کش برات انو^{۱۳} کردست^{۱۴}
 عجب نه هجر تو داعی و تن بدهتستا^{۱۱}

***

۱۳- وصف خدا قدم هین وصف اما حدوث
 بیدر^{۱۵} زهستی خه که نی پاوجا حدوث^{۱۶}
 عهد ازل بقا و قدمشان نه میان (من) بدست
 هن تا ابد رفیق زوال و فنا حدوث^{۱۷}
 صورت قدم ظهور وجود نه کاینات
 هر جا که صوت و امیو تن^{۱۸} هن صدا حدوث^{۱۹}

۱- miyon+zân = میان زن، دو بهم زن .

۲- معنی شعر چنین است: اغیار میان من و دلدار را بهم نتواند زد که من به جنگ و دشنام یار خو کرده ام .

۳- boy = بوی . ۴- bišorê دوم شخص مفرد مضارع از šosta = شستن و پاک کردن . ۵- معنی شعر چنین است: چگونه از من بوی زلف عبیری پاک کنی؟ که من نفس نفس (آنها) از باد جستجو کرده ام . ۶- dî = دید .

۷- nō+nâ = نهاد .

۸- ša+poreš = پرسشی او را (ša ضمیر مفعولی + poreš مخفف «پرسش») .

۹- vehû = میدل و مخفف «بپانه» .

۱۰- معنی شعر: رقیب را در راه دیدی و مرا به بند گرفت، بمن محل نهادی و پرسش او را بپانه کردی . ۱۱- bedaht+estâ = گذاخته است (estâ از افعال معین = «استاد» که در پهلوی بصورت stât آمده و در بعضی نثرهای قدیم نیز بکار رفته .

۱۲- ma'ar = مگر . ۱۳- onu = آنرا (در لهجه تهرانی ûno) .

۱۴- داعی عجب در هجر بتن گذاخته است! مگر بوصول رسید که براتش آنرا کرده است .

۱۵- bobzar (امر از فعل bezašta = گذشتن و گذاشتن) = بگذر .

۱۶- معنی شعر: وصف خدا قدم و وصف ما حدوث است، از هستی خود بگذر که حدوث پایجا نیست . ۱۷- معنی شعر: عهد ازل را بقا و قدم در میان بوده (و) تا ابد حدوث رفیق زوال و فناست .

۱۸- vâ+mî vot+en = باز میافتد .

۱۹- معنی شعر: صورت قدم ظهور وجود در کاینات است، هر جا صوت باز افتد صدا

حادث میشود .

تاکی کیه که تت انه کرد و انت نکرد خالی نبوتن^۱ از قدر و از قضا حدوث^۲
داعی وزه^۳ سری تو دم از میشه میسیه^۴ مالی^۵ بلاکشه اغرت هن سرا حدوث^۶

***

۱۴- از تونه هر منزلیهن ای مه تاوان زواج^۷ موم دودیده هون^۸ پاتا سرنسم^۹ از فخر تاج^{۱۰}
ری خه ترمه تنگ پوشی پرده زت^{۱۱} هو که^{۱۲} وزلف هست منز تا ورخ وزلف تونه دل واج و اج^{۱۳}
از شراب عشق مستم^{۱۴} آمدل^{۱۵} و جان هن خراب عقل اغر سلطان هن انکه^{۱۶} و^{۱۷} خرابش نی خراج^{۱۸}

۱- no + bovten = نباشد .

۲- معنی شعر : تا کی گوئی که تو آنرا کردی و اینرا نکردی . حدوث از قضا و قدر خالی نیست .
۳- ve + ze = بسوی (ze مخفف «زی» = طرف و جانب؛ پر از روغن گاو جامی بزرگ فرستاد زی فیلسوف سترگ . فردوسی) .

۴- misayê = میآسائی (رك: ذیل غزل ۵) .

۵- ممکن است مال بمعنی متعارف آن یعنی ستور و چاروا باشد همچنانکه در کردی معمول است و در اینصورت «ی» در آخر آن علامت وحدت است و ممکن است مالی بمعنی بسیار و فراوان گرفته شود چنانکه در فرهنگها آمده : هر که سرمایه ماهی ز تو دارد حاصل آفتابش زدن سنگ بر آید مالی . سیف اسفرتنگ (فرهنگ رشیدی) .

۶- داعی! بسوی سرای قدم اگر بروی میآسائی! ستوری (یا بسیار) بلاکشی اگر سرایت حدوث است .

۷- hû + ne = بنه .

۸- nesom = اول شخص مفرد مضارع از فعل nesta = نهادن و گذاشتن (بهلوی : nisitan) .
۹- معنی شعر : ای ماء تابان! از تو در هر منزلی رونق است ، بدر دیده ام باینه تا از فخر تاج بسر نهم .

۱۰- parda + z + at = پرده از تو - پردهات .

۱۱- hû + ko = بکن .

۱۲- vâj = حیرت زده و گیج - در تری کیب هاج و واج این کلمه باقی مانده - معنی شعر چنین است : و اگر روی خود از من تنگ میپوشی بزلفت پرده کن (که) از تابرخ وزلف تو در دل حیرت زده ام .

۱۳- o + m + del = ودل من .

۱۴- en + go = اینجا .

۱۵- var = بر .

۱۶- معنی شعر : از شراب عشق مستم ودل و جان من خرابست ، اگر در اینجا عقل سلطان است بر خرابش باج و خراج نیست .

واهمند و ازهمندن دور یار مه و رقیب که یکی عذب فراتن و یکی ملح اجاج^۱
 مم نشاداعی که هاجم^۲ جان و نمند^۳ ره رقیب ور «مدت» چونشم «که نی» فارغهم از ره دار و باج^۴

***

۱۵- نظر و گفت یار روحن و راح ویجین^۵ کی^۶ دوبوت ور مه مباح^۷
 طلب زلف وری ای^۸ م و دعا ورد جان هن نه هر مس^۹ ا و صباح^{۱۰}
 حال مه غر خراب^{۱۱} ن از هجرش هست مز وصل ای امی^{۱۲} د صلاح^{۱۳}
 ت امه و امی هلم جش ای بشتست نظرش تیزن و خه هن سی^{۱۴} اح^{۱۵}
 ریش (دیش^{۱۶}) داعی رقیب و جو بیدشت^{۱۷} آبدشت^{۱۸} از مه تو ابض ارواح^{۱۹}

***

۱۶- از ادب غر نمی شم آبن کاخ مدنه کریاس یار هم گسته^{۲۰} اخ^{۲۱}
 و امه و آتش^{۲۲} رقیب ه^{۲۳} م کولی^{۲۴} آخ ازی درد و صد هزاران آخ^{۲۵}

- ۱- معنی شعر: یار من و رقیب باهمند و ازهم دورند که یکی فرات شیرین و گوارا و دیگری شور و تلخ است. ۲- $hâ + cem =$ عرضه کنم. بدهم (رک ذیل غزل شماره ۳).
 ۳- $nomdet =$ تمیدهد.
 ۴- معنی شعر: مرا نشاید داعی! که جان بدهم در حالیکه رقیب راه نمیدهد و اگر میدهد چگونه بروم که از رهدار و باج در امان نیستم.
 ۵- $vîjeb + en =$ واجب است.
 ۶- $k + î =$ که این. ۷- معنی شعر: نظر و گفته یار روح راح است، واجبست که این هر دو بر من مباح باشد.
 ۸- معنی شعر: طلب زلف و وری او مرا بدعا در هر مس و صباح ورد جان است.
 ۹- اگر حال من از هجرش خرابست از وصل او مرا امید صلاح است.
 ۱۰- تا من چشم باز میگذارم از رفته است، نظرش تیز و خود سیاح است.
 ۱۱- $dî + ş =$ دید. ۱۲- $bobzašt$ ماضی مطلق از فعل $bezašta =$ گذشتن (رک ذیل غزل شماره ۱۳). ۱۳- $â + bezašt =$ بگذشت.
 ۱۴- داعی! رقیب را دیدم (و) چون بگذشت از من قایض ارواح گذشت.
 ۱۵- معنی شعر: اگر از ادب به صدر کاخ نمیروم، من در کریاس یار گستاخم.
 ۱۶- $vât + eš =$ پایدش. ۱۷- $ham + gaval + i =$ همجوالی (gaval مخفف گوال بمعنی «جوال»- پهلوی [gôbâl] و یا هم کولی = هم دوشی).
 ۱۸- رقیب با من همجوالی (همدوشی و همسری) مییابدش، آخ از این درد و صد هزاران آخ!

قیلیم^۱ پر که^۲ چنگ مرون^۳ هجر
 ده که^۴ دز^۵ وصل یار شست مه شاخ^۶
 ننه^۷ تنگم زدست غم که و مه
 صحری دل بدست پهن و فراخ^۸
 عشق داعیش قصه نیات (نات)^۹ اسر
 عمرها غر نویستن^{۱۰} نه^{۱۱} اخ

***

۱۷- اصفیان به بنیتن^{۱۱} و دیده های شهود
 که نیستش وجل از یک حقیقت انکه وجود^{۱۲}
 دنی^{۱۳} ادل مک ریتن^{۱۴} هوا مورزیتن
 نشات^{۱۵} نه بشلات و منات کرده^{۱۶} سجود^{۱۷}
 عجب نه دوزخن از حب^{۱۸} جاه زبید^{۱۹} شهر
 شده دل گرفت و نمی بیت^{۲۰} پر ز نار و قود^{۲۱}
 کلامه عقل افلك بست شا که سلطان عشق
 فروامه^{۲۲} نه دل مه و طالع مسعود^{۲۳}

۱- ۲elYe = قرقی؟

۲- ko = کن . ۳- morwan = مرغ بان (مر = مرغ + van مخفف «وان»).

۴- de+ke = بده که .

۵- daz = تز = صعوه .

۶- معنی شعر چنین است: قرقی مرا پر بکن و به چنگ مرغان هجر ده که صعوه (در) وصل یار

بشاخ من نشست .

۷- no+na = نه در .

۸- معنی: نه از دست غم (در) تنگم که بمن صحرای دل پهن و فراخ بوده است .

۹- nât = نیاید . ۱۰- neviset+en = نویسد - معنی شعر: قصه عشق داعی

بسر نیاید اگر نساخ سالها بنویسد .

۱۱- bebenîton (= جمع امر از dîta = دیدن) = به بینید .

۱۲- معنی شعر: ای صوفیان! بدیده های شهود به بینید که اینجا بجز یک حقیقت وجودی نیست.

۱۳- donî = دنیا . ۱۴- magerîton = مگیرید .

۱۵- nošât = نشاید .

۱۶- karda = کردن . ۱۷- دنیا بدل مگیرید، هوا مورزید (که) نشاید در

پیش لات و منات سجود کردن .

۱۸- zîhed = زاهد . ۱۹- no+mi+bît = نمی بیند

۲۰- از حب جاه زاهد شهر عجب در دوزخ است، او را دل گرفت و نمی بیند «که» پر از

آتش سوزنده است .

۲۱- ama = آمد . ۲۲- عقل کلام را بفلك بست که سلطان عشق بطالع مسعود

در دل من فرود آمد .

آیه^۱ که عقیقت^۲ تش نهواتن^۳ اداعی   نمیرست بکه^۴ هر گز حسود و محسود^۵

***

۱۸- لو^۱ حیات فزا^۲ «ش» ازمه دز^۳ بری میکند
مه دیده سشت و مه جو مردمکد (مک) نمی بنمش
نمیرست اهام^{۱۲} کار و بار وصل از بخت
قضا نبودش هم زلف یار^۱ بر نگررفت
دل مه زش^{۱۶} آتش اهر چه بوجلز^{۱۷} غم عشق
صبا ببر آیش از ز^۱ چو مهرای شوزلف

۱۹- قلاشن^۸ مه نمی دت شکر شری^۹ میکند^{۱۰}
و شکل حورا مه و شیوه^{۱۱} بری میکند^{۱۱}
قماش بخت مه دزعیب سرسری^{۱۳} میکند^{۱۴}
مو حدم نگیم چرخ چنبری میکند^{۱۵}
اخواجه صوفی دل ز ز قلندری میکند^{۱۸}
وخش^{۱۹} آغه^{۲۰} واهله مالی^{۲۱} سیه گری میکند^{۲۲}

۱- oy+a = آنرا .

۲- ifiyat = عاقبت .   ۳- no+vat+en = نباید .

۴- bogo = بگو .   ۵- معنی: ای داعی! آنرا که عاقبت تو نباید، بگو که هر گز

حسود به مقصود نمیرسد .

۶- low = لب .   ۷- dož = توش = طاقت و تاب .

۸- Valâšan = شاید مبدل «کلاشکن» باشد که نوعی حلواست کودکانرا ؛ طفل برنج

بین که چه خوش در کنار خوان لوح کلاشکن بکنارش نهاده اند. بسحق اطعمه

۹- šekar šarî = شکر شاری = شکر ریزی .

۱۰- معنی شعر: لب حیات فزایش از من تاب و توش میبرد، حلوی مرا نمیدهد (و) شکر

ریزی میکند؟

۱۱- معنی شعر: بدیده من نشست و من چون مردمک نمی بنمش ، بشکل حور آمد و

شیوه بری میکند .   ۱۲- a+ham+om = بهم مرا .

۱۳- sarsarî = کوتاهی .

۱۴- دگر باره قماش بختم کوتاهی میکند (و) کار بار وصل من از بخت بهم نمیرسد (فراهم نمیشود).

۱۵- مقدر نبود و من زلف یار را ببر نگر فتم ، مو حدم نمی گویم چرخ کجروی میکند .

۱۶- za+š = زد .   ۱۷- jel+oz = جز از .

۱۸- معنی: دل من بهره چه جز از غم عشق بود آتش زد، ای خواجه! صوفی دل نیز قلندری

میکند .   ۱۹- ve+xo+š = به خودش .

۲۰- Ya مخفف = گر .

۲۱- mâlî = فراوان و بسیار (هر که سرمایه ماهی ز تو دارد حاصل آفتابش زدل سنگ

بر آید مالی. سیف اسفرننگ) .

۲۲- معنی: صبا! از روی چون مهر او شب زلف را بیکسو ببر، بخودش اگر واگذاری

فراوان سیه کاری میکند!

براندشز بش^۱ خه یار داعی وش واخواند اگر وسر ندوت دز شه بش^۲ خری میکاند^۳

***

۱۹- جفا و بیم سزاهن وفا سزاو امید از یم بست دل آر حمت خدا و امید^۴
 بمی مریم^۵ و غم غربمی^۶ ادی^۷ میاتن^۸ کدزینه^۹ هیم^{۱۰} انهای عالمه کیا^{۱۱} و امید^{۱۲}
 اگر چه هست ونی (دنی) وی بقاومی بدرت^{۱۳} نه خورد عمر بشا خورد وی بقا و امید^{۱۴}
 نه عاقبت من^{۱۵} ازی هجر نخله (تخله^{۱۶}) و از خند^{۱۷} تو کت نه وصل شری^{۱۸} که^{۱۹} دل اما و امید^{۲۰}
 اگر چه نه دل داعیه^{۲۱} جان مه امر و^{۲۲} قدم شه جش^{۲۳} ند که شست ساله و امید^{۲۴}

***

- ۱- $\text{šo}z + \text{peš} =$ از پیشش . ۲- $\text{ša} + \text{peš} =$ پیشش .
 ۳- معنی: یار داعی را از پیش خود براند و باز خواند . اگر دگر بار بسر پیشش ندود خری میکند .
 ۴- یعنی: جفا سزای بیم است (ر) وفا سزای امید . از این من بر حمت خدا با امید دل بستم .
 ۵- $\text{bemî} + \text{merîm} =$ می بمیریم .
 ۶- $\text{bém} + \text{ê} =$ بیمی . ۷- $\text{a} + \text{dî} =$ بدید .
 ۸- $\text{mîyât} + \text{en} =$ میآید .
 ۹- zîna مخفف «زبنده» - زنده . ۱۰- $\text{hîm} =$ هستم .
 ۱۱- kiya مخفف «کیان» = طبیعت . عنصر (همچنین هستی عالم را به بین چون لباسی دان بر او چار این کیا . مولوی (جهانگیری) .
 ۱۲- معنی: میمیریم اگر بیمی بدید آید که در این عالم طبیعت و عنصر با امید زنده ایم .
 ۱۳- $\text{mî} - \text{bezaret} =$ میگذرد (رک ذیل غزل ۱۳) .
 ۱۴- معنی: اگر چه دنیا بی بقاست و میگذرد بدون بقای با امید سزاوار عمر نشاید خورد .
 ۱۵- $\text{mon} =$ «مان» ضمیر مفعول = ما را - مرا .
 ۱۶- $\text{taxl} + \text{a} =$ تلخی .
 ۱۷- $\text{vâ} + \text{raxonê} =$ بازرهانی . (تبدیل «ه» به «خ» در اشعار داعی بی سابقه نیست چنانکه در غزل ص ۴۱۰ چاپ دبیر سیاقی **جخیان** بجای **جهیدان** آمده : هزار بار نه ای ره نشانم دا که جهن مه چکنم که تو و اهرود دیده **میچخه** چه - این راه را هزار بار نشان دادم که چیست! من چکنم که تو باهرود دیده بچاه میچی ؛
 ۱۸- šerî مخفف «شیرین» . ۱۹- $\text{ke} =$ کرد .
 ۲۰- معنی: نه عاقبت ما را از این تلخی هجر و اهرانی تو که (کام) دل ما را با امید وصل شیرین کردی ؛
 ۲۱- $\text{dâ.i} + \text{hê} =$ داعی هستی .
 ۲۲- $\text{em} + \text{rû} =$ امروز . ۲۳- $\text{ša} + \text{ceš} =$ چشمش .
 ۲۴- معنی: جان من! اگر چه در دل داعی هستی امروز قدم بچشمش نه که سالها با امید نشسته است !

- ۲۰- سون^۱ وافتوحسن توای مه منظور
 مه ازخیال کیاشا^۲ که می بینم همه جات
 تفاوت از لیپن نه جام و مشرب خلق
 همی که آمده^۳ هزارم رقیب اروی می بوت^۴
 جو می بنم نه دل صاف آن سیهفی جش^۵
 دل مهن سری امرو و صد هزار بزار^۶
 رقیب اغرجه که سک نفس بوت وی زهنار^۷
- که نیستم دل غمدیده از تو ایدره^۸ دور^۹
 خیال نیست که هست ای کیا کمال ظهور^{۱۰}
 مه مست زی تو و شیخ زمانه مست غرور^{۱۱}
 نمی بنم می مسکیت^{۱۲} ای^{۱۳} نفس و حضور^{۱۴}
 جرام دغدغه بوتن که نیست حوز و قصور^{۱۵}
 که می توت^{۱۶} به ری تو هزار شعله نور^{۱۷}
 منس^{۱۸} تو داعی آری ای بیش حلیم و صبور^{۱۹}

***

۲۱ هر ای دم! کش دل ندی^۱ رست از یار

- ۱- sovan = قسم (این کلمه ترکی است) . ۲- $\hat{\theta} + zara =$ یکندره .
 ۳- معنی: ایماه منظور! قسم بافتاب روی نو که دل غمدیده من از تو یکندره دور نیست.
 ۴- $\hat{s}a =$ شاد . ۵- معنی: من از خیال هستی شادم که ترا همه جا می بینم، خیال
 نیست که این هستی کمال ظهور (تو) است .
 ۶- معنی: تفاوت ازلی (علت اختلاف) است نه جام و مشرب خلق، من مست توأم و شیخ
 مست غرور . ۷- amda مخفف آمده .
 ۸- $a + roy =$ بروی . ۹- $m\hat{i} bovt =$ می باشد .
 ۱۰- $meski + t =$ مسکیت . ۱۱- $\hat{\theta} =$ يك .
 ۱۲- معنی: همین که هزار رقیب بروی من آمده ، من مسکین یکنفس ترا بحضور (قلب)
 نمی بینم . ۱۳- $siyah =$ سیاه + $foy =$ فام + $ce\hat{s} =$ چشم .
 ۱۴- چون در دل صاف آن چشم سیه فام را می بینم چرایم دغدغه باشد که حوز و قصور
 نیست ؟ ۱۵- $baz\hat{a}r =$ بازار و در اینجا کنایه از سودا .
 ۱۶- $m\hat{i} + tovet =$ می تابد .
 ۱۷- معنی: دل مرا امروز سری هست و صد هزار سودا که در روی تو هزار شعله نور میتابد.
 ۱۸- $zahn\hat{a}r =$ مبدل زنهار = بی زنهار = بی امان .
 ۱۹- $ma + nes =$ منه (رک ذیل غزل شماره ۱۴) .
 ۲۰- معنی: ایداعی! اگرچه رقیب سک نفس و بی زنهار است بروی او مننه (یعنی بروی
 اومیار) و حلیم و صبور باش .
 ۲۱- $ned\hat{i} =$ ندا . ۲۲- $oh\hat{i}t + en =$ سوم شخص مفرد ماضی از فعل $oh\hat{i}ta$
 = آهیختن = کشیدن . ۲۳- معنی: هر دم بگوش دل از یار ندا میرسد که هر که یار من است
 دست از اغیار کشید .

جش دنی طلب از (ار) تنکد روشت^۱ وامی بوت
 بدل نکاند و دینار اهل دل دیدار^۲
 جمال یار نه عینه^۳ دل مه کش جلوه
 سرش زه^۴ شعله نور حقایق و اسرار^۵
 که سکس^۶ ری خهشه گلزار کائنات کند
 هزار بلبل و گلزار هن از آن گلزار^۷
 سماع عیرفن^۸ ورخس^۹ عاشقان هن دز
 کجابه داعی دستی تو زو و عشق الار^{۱۰}

***

۲۲- کیم^{۱۱} بشات کیم^{۱۲} ادر تو دیر ادیر^{۱۳} جفی^{۱۴} رقیب نکاند ازوفی^{۱۵} حبیبم سیر^{۱۶}
 رقیب آبه^{۱۷} سالیهن ومه شستسته م وانتظار که ایرو^{۱۸} بگوت یار که پیر^{۱۹}

۱- $rû + \dot{s} + to =$ روی تو او را .

۲- معنی: چشم دنیا طلب اگر تنگ است روی تو براو گشاده است. اهل دل دیدار را بدینار بدل نکند . ۳- $oyna =$ آینه (رک مقدمه سه گفتار) .

۴- $sar + e\dot{s} + za =$ سرزدش .

۵- معنی: جمال یار در آینه دل من جلوه کرد (و) شعله نور حقایق و اسرار از آن سرزد.

۶- $ke\dot{s}eks =$ مرکب از: $ke + \dot{s} + kas =$ کس که او .

۷- معنی: کسیکه روی خود را گلزار کائنات کند، هزار بلبل و گل از آن گلزار زارست.

۸- $\dot{i}refon =$ عارفان . ۹- $raxs =$ رقص .

۱۰- $ol + \dot{a}r =$ برآر (در پهلوی: $ol =$ پیشوندی است بمعنی «بر») معنی شعر چنین

است: دیگر باره سماع عارفان و رقص عاشقان است، داعی کجا هستی تو نیز دستی بعشق برآور!

۱۱- $key + om =$ کی مرا ؟

۱۲- $ke + yom =$ مخفف «که آیم» .

۱۳- $\dot{d}ir\dot{a}d\dot{i}r =$ دورادور . ۱۴- $jefoy =$ جفای .

۱۵- $vefoy =$ وفای .

۱۶- معنی: کی مرا بشاید که دورا دور بدر تو آیم ؟ جفای رقیب مرا از وفای حبیب

سیر نمیکند . ۱۷- $\dot{a} + be\dot{s}o =$ بشد، برفت .

۱۸- $\dot{h} + r\dot{u} =$ یکروز .

۱۹- $p\dot{i}r$ امر از $p\dot{i}reta =$ پاریدن و پریدن (بر پروانه پی درگ تفشمع بود چون

که دریافت نخواهد پروپر پاریدن. مولوی) - معنی شعر چنین است: سالی است که رقیب رفته و من

نشسته ام بانتظار که یکروز یار بگوید ببر (یعنی بمیر و بجانب ما پرواز کن) .

اگرچه بیم سرن نچخمن^۱ که نه کی^۲ عشق
جشش بسواتن خیره دلش بوات دلیر^۳
مه سالخورده عشق و ملامتم از خلق
ملامت مه نه امر وهن ونه دیک^۴ و پیریر^۵
تو خلقه اگر او^۶ آر و مسکنت داعی
که خاص وعام وتو انکنه^۷ بیتمن^۸ خیر^۹

***

۲۳- همه صفات این عین عالم و آثار
خلل مدان انه وحدت و کثرت اطواز^{۱۰}
بنیسه^{۱۱} غر و حقیقت یک آون ونه مجاز
واسم بحر و حبابن ورسم موج و بخار^{۱۲}
اغر و مشرب اثباتیان^{۱۳} هه^{۱۴} ادنه^{۱۵} بدان
و غرنه نفی که^{۱۶} یعنی که چه نم^{۱۷} اغیار^{۱۸}

- ۱- no+caxomen (= اول شخص مضارع منفی از فعل caxeta = چخیدن = دم زدن و ستیزه کردن) الهی راست گویم فتنه از تست ولی از ترس نتوانم چخیدن. ناصر خسرو.
- ۲- koy = کوی . ۳- معنی: اگر چه بیم سر است دم نزنم که (مرا) در راه عشق چشمی خیره ودلی دلیر میباید .
- ۴- dik = روز گذشته = دی (لر: dik) .
- ۵- parir = پریروز : پریروز قبلاً احرار زاو لستان بود چنانکه کمبه است امروز اهل ایمان را. ناصر خسرو) - معنی شعر: من سالخورده عشق و ملامت از خلقم، ملامت من امروز و دیروز و پریروزی نیست .
- ۶- a+gerav = بگرو (پهلوی: grav = رهن) .
- ۷- en+go+na = در اینجا، در اینجهان .
- ۸- bebît+en = به بیند .
- ۹- xîr = خیر و نیکی (رک: ذیل غزل ۶) - معنی شعر چنین است: ایداعی! تو خلق خود بگرو مسکنت بیاور تا خاص وعام بسبب تو در اینجهان خیر به بیند !
- ۱۰- معنی: همه صفات او عین عالم و آثار است (و) بکثرت اطوار در وحدت خلل تصور مکن .
- ۱۱- benê+ša = به بینی اش .
- ۱۲- اگر بحقیقت به بینی یک آب باشد که در مجاز باسم بحر و حباب است و رسم موج بخار .
- ۱۳- hê = هستی .
- ۱۴- edno = این دنیا (رک ذیل شماره ۳) .
- ۱۵- ko = کن ۱۶- nom = نام .
- ۱۷- معنی: اگر بمشرب اثباتیان هستی این دنیا را بشناس (یعنی بدان که در اینجهان یک حقیقت است و این کثرت مجازی است) و گرنه نفی (جهان) کن یعنی که چه (جای) نام اغیار است:

وجود افتو وحدت بکی^۱ و سایه مکی
 مه‌بش نده^۲ دو طریق از حقایق توحید
 که يك حقیقتن و اعتبار عقل دوهن
 عاشق يك جهت و يك نظر که جاهه و روز (وزور)
 مه‌يك کیم و یکی دان هم و یکی بینم
 بپوشم ا عروس تخه هزار جمه^{۱۱}
 عروس بیت دلن جیغه‌ای^{۱۳} مناسب‌جش
 چشت نه‌عالم صورت و سان دهلیزن
 جبوتن ۱۹ از بی ۲۰ - حجله که پات ادر ۲۱ ندینی ۲۲
 که سایه نیست جل از نام نیستی انوار^۲
 رفیق هر دو نظریش جش حقیقت ادار^۴
 و عشق اغر بشه^۵ ره وارهه^۶ زدار و مدار^۷
 که مم و زورنشا بود رنگ انه گفتار^۸
 ولی عبارت‌مش^۹ نیست (هست) کثرت تکرار^{۱۰}
 که هر جمه‌نه نظر دزبکند جلوه هزار^{۱۱}
 امم^{۱۴} نه جش و دل او کان^{۱۵} - تماشی^{۱۶} اسرار^{۱۷}
 دل توهن انه معنی و سان حجله^{۱۸} بار (یار)
 که عاشقه^{۲۳} ۲۳ براتی دل ۲۴ که بار (یار) میدت
 یار (بار ۲۵)

۱ - begî = بگیر - همچنین magî = مگیر .

۲ - وجود آفتاب وحدت را بگیر و سایه را مگیر که سایه جز نام نیستی انوار (چیزی) نیست .
 ۳ - nada = نهاده .

۴ - معنی: پیش من دو طریق از حقایق توحید نهاده، چشم حقیقت‌بدار و رفیق هر دو نظر باش .
 ۵ - bešê = بشوی، بروی .

۶ - vâ+rahê - باز رهی .

۷ - دار و مدار = دار و نندار = هستی - معنی شمرچین است: که یک حقیقت است و (به) اعتبار عقل دو، اگر با عشق طی طریق کنی از تعینات باز رهی !

۸ - بزور در عشق یک جهت و یک نظر نمیتوان شد چنانکه مرا بزور در گفتار رنگ نشاید بود .
 ۹ - mo+š = منش .

۱۰ - من یک گوی و یکی دان و یکی بینم ولی عبارت مرا کثرت تکرار هست .

۱۱ - joma = جامه . ۱۲ - بعروس سخن هزار جامه بپوشانم که هر جامه ببنظر هزار جلوه کند .

۱۳ - jeŷŷa مخفف «جرقه» = بارقه . ۱۴ - o+mom = آن مرا .

۱۵ - û+kân = اوکننده . ۱۶ - tamâšoye = تماشای .

۱۷ - عروس حجره دل را بارقه‌ای مناسب چشم است، آن (بارقه) در چشم و بدل او تماشاکننده اسرار است . ۱۸ - چشم در عالم صورت مانند دهلیز و دل در معنی مانند حجله یار است .

۱۹ - ce+bû+ton = چه بود ترا ؟ ۲۰ - poye = پای .

۲۱ - a+dar = بدرون . ۲۲ - no+dinê (= دوم شخص مفرد مضارع)*

تو چرخ اوزه^۱ و دست وصال او اوسان^۲
 یکی^۵ که ساقی باقی و بانگ مطرب عشق
 بدم نه‌خاو خیال ای مهم^۷ دزن که عیان
 مه خضرم ایکنه^۸ کم یافت روشن آو حیات
 نمی نلم^{۱۴} ز سلو کی که بو وصول شه دم^{۱۵}
 اغر نبوت زمستان قلب و بفر^{۱۷} و بران^{۱۸}
 تو دل افضل خدا بان^{۲۲} و رحمت و توفیق

که مستم و م^۳ ذره غم نیستن زهجر و خمار^۴
 می لقاخم الحق سو و سو و زخم آر^۶
 جمال چهره توحید می بنم بیدار^۸
 پر م^{۱۰} رهی^{۱۱} نه تریکی بکه^{۱۲} اسکندر وار^{۱۳}
 که گنج از عقب مارن و گل از پی خار^{۱۶}
 که بیت^{۱۹} سوزه^{۲۰} و اوروان و باغ و بهار^{۲۱}
 ولی نه سعی و عمل و امکی^{۲۳} قدم از کار^{۲۴}

* منفی از فعل $dīnesta = \text{«دانستن»}$ بمعنی توانستن) = ندانی، نتوانی .

۲۳ - $\hat{a}\check{s}ey + a = \text{عاشقرا}$. ۲۴ - $ber\hat{a}t + \hat{i} + del = \text{برات دل است}$.

۲۵ - ترا چه بود که از دم حجله یا بدرون نتوانی (نهاد) که عاشق را بدل برات است «که یار بار میدهد» .

۱ - $\hat{u} + za = \text{بزَن}$. ۲ - $ow\check{s}\hat{a}n = \text{بیفشان}$.

۳ - $ve + om = vom = \text{مرا}$.

۴ - معنی: تو رقص کن و دست وصال او بر افشان که مستم و دیگر مرا از هجر و خمار غم

نیست . ۵ - $begoy = \text{بگو}$.

۶ - معنی: بساقی باقی بگو که بانگ مطرب عشق می لقای حق سیوسبو از خم بیاور !

۷ - $\hat{i} + mo + hem = \text{این من هستم}$.

۸ - معنی: در خواب و خیال بودم، این منم که دیگر بازه در بیداری جمال چهره توحید

را عیان می بینم ؟

۹ - $\hat{i} + go + na = \text{در اینجا}$. ۱۰ - $por + om = \text{بسیارم}$.

۱۱ - $rah\hat{i} = \text{راهی، روانه}$. ۱۲ - $beke = \text{بکرد}$.

۱۳ - معنی: خضر من در اینجا آب روشن حیات کم یافت (و) سکندر وار مرا بسیار در

تاریکی روانه کرد . ۱۴ - $no + m\hat{i} + na lom = \text{نه می‌نالم}$.

۱۵ - $\check{s}a + dom = \text{پایانش}$.

۱۶ - از سلو کی که پایانش وصول باشد، نمی‌نالم که گنج از عقب مار و گل از پی خار است.

۱۷ - $bafr = \text{برف}$. ۱۸ - $baron = \text{باران}$.

۱۹ - $b\hat{i}t = \text{بیند}$. ۲۰ - $sowza = \text{سبزه (رُكْ مقدّمه سه گفتار)}$.

۲۱ - معنی: اگر انقلاب زمستان و برف و باران نباشد سبزه و آب روان و باغ و بهار که

بیند ؟ ۲۲ - $b\hat{a}n = \text{به بیند}$. ۲۳ - $v\hat{a} + mag\hat{i} = \text{وامگیر}$.

۲۴ - تو دل بفضل خدا و رحمت و توفیق بند ولی در سعی و عمل قدم از کار و امگیر .

که عاقبت وحیی^۱ میرسه^۲ کجاهه^۳ بنی^۴ قبول کان تخی داعی و بشه ره عشق
خداش وعده ددستن^۵ ا ادنهن^۶ ناچار^۷
چه عشق ، عشق خدای مهیمن غفار^۸

***

۲۴- مست حسن تو وم نی غم ساغر هر گز
تا تو تز نور خه تی جان مده روشن کردست
وتوهن زینه دو عالم که توهه جان همه
ترخن^{۱۲} تی حرم وصل کیا^{۱۳} شات^{۱۴} مههم
مم کری^{۱۷} نیستن اطالع واختر هر گز^{۱۸}
نی که نی لمعه ری تم نه برا بر هر گز^۹
عینه دل دزنم نیست مکدر هر گز^{۱۰}
کش بیوتن نفسی وی تو میسر هر گز^{۱۱}
کش نشندست^{۱۷} خیال تومه از در هر گز^{۱۶}

***

- ۱- ve + joy + ê = بجائی .
۲- mî + rasê = میرسی .
۳- kojâ + he = کجا هست .
۴- benê = بینی .
۵- dadest + en = داده است .

۶- o + adno + hen = و آن دنیا هست. (adno مر کب است از = dono + آن محرف
«دنیا» روی هم «آن دنیا» و آخرت معنی میدهد، همچنانکه = edno = این دنیا. (رکحواشی سه گفتار) .
۷- که عاقبت بمقامی میرسی که جائرا که خدا وعده داده و ناچار آن جهانست می بینی.
۸- سخن داعی قبول کن و راه عشق برو، کدام عشق؟ عشق خدای مهیمن غفار .
۹- معنی: مست حسن توأم و هر گز غم ساغر نم نیست ، هیچوقت نیست که لمعه روی تو در برابرم نباشد .

۱۰- تا تو از نور خود میان جان مرا روشن کرده ای دیگر مرا هر گز آینه دل مکدر
نیست .
۱۱- دو عالم بتو زنده است و تو جان همه هستی، که را نفسی هرگز بیتومیسر باشد؟
۱۲- tarxon = ترخان = پیش خدمت مخصوص- این کلمه ترکی منولی است .

۱۳- kî + â = کهها = چه کسان ؛

۱۴- šât = شاید = لایق است .

۱۵- nešondest = نشانده است .

۱۶- معنی: که میشاید که ترخان حرم وصل تو (باشد) ؛ من هستم که خیال تو
همیشه مرا بردر نشانده !

۱۷- kar + ê = کاری .

۱۸- معنی: آنچه اختیار تست داعی بر آنست، مرا هرگز کاری بطالع واختر نیست .

۲۵- وعلم و فضل ره از بش نشوت زهد و نواز
 تو روشنائی خلاق و خه میجویه از حق
 غه یار شز جش ا کندم^۴ مه بال^۵ می به^۶ ذره
 بدت^۹ خبر زدل عاشقان نه هر جاجی^{۱۰}
 مبر مه مند ا رفیقه^{۱۲} وسی دنی، داعی

مغر و شوق تولی و عشق و دیز دو نیاز^۲
 که همچو شمع ثبات قدم نه سوز و گداز^۳
 کهن که نیست شنه حال خه^۷ نشیو و فراز^۸
 زوان مناسب بلبل جشن موافق باز^{۱۱}
 و فقر می سزت^{۱۳} و التفت^{۱۴} اهل شراز^{۱۵}

***

۲۶- غه زبده ۱۶ من ۱۷ از احوال زاهدان و ابرس
 اطالبه^{۱۹} که^{۲۰} میشه اند^{۲۱} نه سرگردان

- ۱- novâz = نماز .
 ۲- بعلم و فضل و زهد و نماز راه از پیش نرود مگر بشوق تو لا و عشق و دردد و نیاز .
 ۳- تو (اگر) روشنائی خود و خلق از حق میجویی همچون شمع در سوز و گداز ثبات قدم و وزر .
 ۴- o+kand+om = افکند مرا .
 ۵- mo+bâl = بخاطرم - بیاد است .
 ۶- mî+be = میباشد .
 ۷- šo+na+hâl+e+xo = در حال خودش .
 ۸- اگر یار مرا از چشم افکند دگر باره بیاد من خواهد بود، کیست که او را در حال خود نشیب و فراز نیست ؟
 ۹- bedat = بدهد .
 ۱۰- jâj = زاز = سخن بیهوده و یاوه .
 ۱۱- معنی، هر سخن یاوه از دل عاشقان خیر ندهد، زبان مناسب بلبل و چشم موافق باز است .
 ۱۲- e+refîyo = ای رفیقان .
 ۱۳- misazet = می سازد .
 ۱۴- eltefit = التفتات .
 ۱۵- یعنی، ای رفیقان برای دنیا مرا بپند میرید!
 ۱۶- zîhed+ê = زاهدی .
 ۱۷- mon = مان = مارا - مرا .
 ۱۸- معنی، اگر زاهدی مرا از احوال زاهدان باز پرس (و) اگر رندی (از) بیرو راه کوچه مغان باز پرس .
 ۱۹- o+tâleb+a = آتالبه را .
 ۲۰- ogo = بگو .
 ۲۱- enad = اینقدر (مرکب از en = این و ad مخفف «آند»)
 ۲۲- معنی، آتالبه را بگو اینقدر سرگردان مرو، دلیل راه بجوی (و) از او نیک نشان باز پرس .

تو کت و جدال و غمت خه هست عشق موزر
 بیان حال و مقامی که درویشان هست
 اغرتو عیرفہات دید درویشان هستن
 حدیث تن جه هن و جان و جان جان ز زهم
 زد اعیان طریقت جه جیہن آن مقصود
 سلوک ای رهه ازجان وی دلان واپرس^۱
 ازی گدا و مفصل یکان یکان واپرس^۲
 زوان ببه دل آمیان (مین) آرو اعیان واپرس^۳
 بگی دل خُہ و از جان جان جان واپرس^۴
 اره جیسی برواز جان داعی آن واپرس^۵

***

۲۷- هوای زلف تو غر پرده من حجیبه ۶ که بش ۷
 و جنگ می کیه کز آستانه مه بشه
 حواله زخم که تی کرد اغمز ز یاد (زاده) رسی
 کشمه جی کلمات تو هن جو جیب بتول
 خیال ری تو اغر عشوه هن فریبه که بش^۸
 و سنگ از انکه^۹ نمی شمه ای عتیبه^{۱۰} که بش^{۱۱}
 من دل مه و غمزه تو ای حسیبه که بش^{۱۲}
 نه قالب مه وسی نفع روح جیبه که بش^{۱۳}

بقیه دارد

- ۱- تو را که دل بجا و غم خوردت هست، عشق موزر، سلوک اینراه را از جان بیدلان باز پرس.
- ۲- معنی: بیان حال و مقامی که درویشانرا هست از این گدا بتفصیل یکان یکان باز پرس.
- ۳- اگر تو عارفی بدید تو درویشان هستند، زبان به بند، دل بمیان آر و اعیان باز پرس.
- ۴- حدیث تن و نیز (حدیث) جان و (حدیث) جان جان چیست؟ دل خود را بگو و ازجان جان جان باز پرس.
- ۵- آنچه از داعیان طریقت مقصود است براه جوئی برو و ازجان داعی آنرا باز پرس.
- ۶- $hajib + he =$ حجاب است.
- ۷- $go + baš =$ بگو باش.
- ۸- هوای زلف تو اگر پرده است و حجاب گو باشد، خیال روی تو گر عشوه است و فریب گو باشد!
- ۹- $an + ko =$ آن کو.
- ۱۰- $atib - he =$ عتاب است.
- ۱۱- بجنگ میگوئی که از آستانه من بروا من بسنگ از آنکو نمیروم، این عتاب است؛ گو باشد.
- ۱۲- معنی: زخمی که تو بغمز حواله کردی زیاد در سید، میان دل من و غمز تو این حساب است گو باشد!
- ۱۳- گوش من جای کلمات تست (و) چون جیب بتول در قالب من برای نفع روح جیب است، گو باشد!